

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2016, sen. zn. 29 NSČR 153/2016, ECLI:CZ:NS:2016:29.NSČR.153.2016.1

Číslo: 64/2018

Právní věta: Skutečnost, že dlužníkovi byl na základě amnestie prezidenta republiky prominut trest (uložený pravomocným rozhodnutím soudu) a že se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen, neznamená, že by insolvenční soud nepřihlížel při rozhodování o (ne)schválení oddlužení k chování dlužníka, pro který byl pravomocně odsouzen.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.11.2016

Spisová značka: 29 NSCR 153/2016

Číslo rozhodnutí: 64

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Oddlužení, Osvobození od placení zbytku dluhů

Předpisy: § 395 IZ

§ 405 IZ

§ 416 odst. 1 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání věřitele K zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2015, sp. zn. KSOS 34 INS 4633/2011, 3 VSOL 1110/2014-B, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Vrchní soud v Olomouci k odvolání věřitele (J. K. – dále též jen „věřitel K“) usnesením ze dne 30. 4. 2015, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011, 3 VSOL 1110/2014-B-51, potvrdil usnesení ze dne 11. 4. 2014, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011-B-34, jímž Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře.

2. Přitom šlo o v pořadí druhá rozhodnutí soudů nižších stupňů, když usnesení ze dne 10. 10. 2011, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011-B-7, jímž insolvenční soud neschválil oddlužení dlužnice a na její majetek prohlásil konkurs, zrušil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 30. 11. 2011, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011, 3 VSOL 699/2011-B-14, jako nepřezkoumatelné.

3. Odvolací soud – cituje ustanovení § 395 odst. 1 a 2, § 404 a § 405 zákona č. 182/2006 Sb., o

úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném od 1. 1. 2014, a vycházejí ze skutkového stavu zjištěného insolvenčním soudem – přitakal závěru insolvenčního soudu o tom, že dlužnice návrhem na oddlužení nesledovala nepoctivý záměr.

4. S poukazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 14/2009](#) a ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 32/2011](#), uveřejněná pod čísly 14/2012 a 112/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2012“ a „R 112/2012“), dovodil, že dlužnice vskutku v insolvenčním návrhu neuvedla závazek vůči věřiteli K (ve výši 246 500 Kč) a závazek vůči společnosti C., s. r. o. (ve výši 43 519,07 Kč), nicméně (následně přihlášené) pohledávky označených věřitelů uznala; lze tak „uvěřit tomu, že nesprávné a neúplné údaje týkající se jejich věřitelů uvedla pouze z neznalosti“. Skutečnost, že dlužnice byla Okresním soudem v Šumperku odsouzena pro trestný čin úvěrového podvodu podle ustanovení § 250b odst. 1 a 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, pak k závěru o nepoctivosti záměru dlužnice při podání návrhu na povolení oddlužení „neopravňuje i s přihlédnutím k tomu, že dlužnice byla účastna amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013, s tím, že podle čl. IV. odst. 1 písm. b) amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 se jí prominul trest odnětí svobody s účinkem, že dnem 1. 1. 2013 se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena“.

5. V této souvislosti odvolací soud zdůraznil, že „dlžnice všechny přihlášené pohledávky uznala, přičemž ani ze zprávy insolvenční správky (ze dne 1. 12. 2013) nevyplývají takové skutečnosti, jež by zpochybňovaly snahu dlužnice poctivě se vypořádat se svými věřiteli a napravit stav, který vyvolala svým nezodpovědným přístupem“. Řešení úpadku oddlužením ve formě splátkového kalendáře je nepochybně (i s ohledem na strukturu majetku dlužnice) v zájmu věřitelů, když lze očekávat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude činit minimálně 30 % jejich pohledávek.

6. Konečně odvolací soud neshledal opodstatněnou ani výhradu věřitele K, podle níž řešení úpadku dlužnice oddlužením povede k nerovnosti věřitelů; existence pohledávky z titulu náhrady škody způsobené úmyslným trestným činem (a přiznané věřitelce České spořitelně, a. s. v trestním řízení) není překážkou schválení oddlužení. Pochybení insolvenčního soudu spočívající v tom, že o schválení oddlužení nerozhodl neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námítky věřitele K, „nepředstavuje vadu řízení, jež by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal věřitel K dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že odvolací soud sice cituje závěry usnesení „NS ČR sen. zn. [29 NSČR 14/2011](#)“, fakticky s nimi ale nepracuje“.

8. Dovolatel polemizuje se závěrem odvolacího soudu, podle něhož dlužnice podáním návrhu na oddlužení nesledovala nepoctivý záměr, a opětovně popisuje jednání dlužnice, které předcházelo podání insolvenčního návrhu. Dále namítá, že odvolací soud měl na souzenou věc aplikovat insolvenční zákon účinný k 14. 6. 2011 (kdy poprvé vznesl námítky proti oddlužení dlužnice), a upozorňuje, že „k vadnému rozhodnutí došlo v důsledku průtahů v řízení“ před insolvenčním soudem (viz amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013).

9. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud „obě napadená usnesení“ zrušil.

III.

Přípustnost dovolání

10. S přihlédnutím k době vydání napadeného usnesení je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. [29 NSČR 45/2014](#), uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč.).

11. Dovolání věřitele K proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky (ne)poctivosti záměru dlužnice při oddlužení, dosud v daných souvislostech Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězené.

IV. Důvodnost dovolání

12. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Podle ustanovení § 395 insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. 1. 2014) insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí (odstavec 1). Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (odstavec 2).

Podle ustanovení § 404 insolvenčního zákona o tom, zda oddlužení schvaluje, rozhodne insolvenční soud neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitelů podle § 403 odst. 2 a v případě, že věřitelé takové námitky neuplatnili, neprodleně po uplynutí lhůty k jejich podání.

Podle ustanovení § 405 insolvenčního zákona insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem (odstavec 2).

Podle ustanovení § 406 odst. 1 insolvenčního zákona neshledá-li důvody k vydání rozhodnutí podle § 405, insolvenční soud oddlužení schválí. Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali.

14. Nejvyšší soud v první řadě předepisuje, že odvolací soud správně posuzoval otázku, zda dlužnice splňuje předpoklady pro schválení oddlužení, podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014. Srov. čl. II zákona č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a čl. II zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

15. Dále Nejvyšší soud připomíná, že jeho judikatura je ustálena na závěrech, podle nichž:

[1] Ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností (srov. R 14/2012).

[2] Posouzení, zda dlužník (ne)sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr [§ 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona] je logicky navázáno na hodnocení skutečností, které se udály v určitém časovém rámci, zpravidla před zahájením insolvenčního řízení. Přitom je ovšem třeba mít na paměti, že o způsob řešení svého úpadku oddlužením typově žádají i osoby,

kteřé si úpadkovou situaci (nebo hrozící úpadek) přivodily do jisté míry lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem ke svým majetkovým záležitostem (počínaje tzv. řetězením úvěrů a půjček a konče třeba i utrácením peněz v hracích automatech), ale v určité fázi života (zpravidla časově úzce propojené dobou zahájení insolvenčního řízení) se rozhodly tento přístup změnit a své ekonomické potíže řešit smysluplnou cestou v insolvenčním řízení.

Je-li taková proměna opravdová [o čemž by se měl insolvenční soud přesvědčit v insolvenčním řízení ve vazbě na vše, co v něm vyšlo najevo ve fázích rozhodování o návrhu na povolení oddlužení a o schválení oddlužení, a k čemuž v době po povolení oddlužení slouží schůze věřitelů dle § 399 odst. 1 insolvenčního zákona se zdůrazněnou povinností (v § 399 odst. 2 insolvenčního zákona) dlužníkovy účasti a odpovědi na dotazy přítomných věřitelů (i insolvenčního soudu)], není důvod vylučovat dlužníka a priori z režimu oddlužení. Nalézt hranici, po jejímž překročení lze z událostí předcházejících zahájení insolvenčního řízení dovodit, že dlužník sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr, může být v některých situacích obtížné, podstatné však je, zda nejpozději v době rozhodování insolvenčního soudu o schválení oddlužení je důvod usuzovat, že dlužník se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný předchozí nehospodárnou (jelikož k úpadku vedoucí) správou svého majetku. Přitom není vyloučeno ani to, aby jako dlužníkovy kroky směřující k poctivému vypořádání se s věřiteli zohlednil odvolací soud i jednání dlužníka, které může být (až v odvolacím řízení) i reakcí na důvody usnesení, jímž soud prvního stupně neschválil oddlužení.

Srov. důvody R 112/2012.

[3] Dlužník je ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b) a odst. 3 insolvenčního zákona povinen uvést v seznamu závazků i pohledávku, jejíž pravost (důvodnost) zpochybňuje. Z toho, že dlužník v seznamu závazků zamlčel své zahraniční věřitele a že v seznamu svého majetku neoznačil majetek tvořený podíly v zahraničních společnostech, lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka při oddlužení. Povinnost dlužníka sledovat navrženým oddlužením ve smyslu § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona poctivý záměr, trvá po celou dobu oddlužení (i po schválení oddlužení); po celou tuto dobu je poctivost dlužníkovy záměru při oddlužení povinen zkoumat insolvenční soud a reagovat (z úřední povinnosti) na skutečnosti, z nichž se podává, že dlužník nesledoval oddlužením poctivý záměr, jakmile vyjdou v insolvenčním řízení najevo (usnesení ze dne 30. dubna 2013, sen. zn. [29 NSČR 45/2010](#), uveřejněné pod č. 86/2013 Sb. rozh. obč.).

[4] V tom, že si dlužník případně nechal před zahájením insolvenčního řízení poskytovat (za úplatu) neúplné, nepřesné nebo nesprávné rady o povinnostech, které v oddlužení (a obecně v insolvenčním řízení) má, od osoby (nebo osob), která jej v insolvenčním řízení v žádné jeho fázi (byť jen pro účely sepsu a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení) nezastupovala, nelze spatřovat okolnost, jež by mohla zvrátit závěr, že povinnost předložit seznam majetku splnil dlužník v insolvenčním řízení nedbale (závěr, že dlužník nezavinil neúplnost seznamu majetku co do neuvedení podstatné části svého majetku /nemovitosti/, odtud neplyne). K tomu viz usnesení ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 47/2013](#), uveřejněné pod č. 24/2016 Sb. rozh. obč.

[5] Výpis z evidence rejstříku trestů neobsahuje záznamy o zahlazených odsouzeních, z čehož pro účely výkladu ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) a odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013) logicky plyne, že proběhlo-li v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením dlužníka (jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu) pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy a toto odsouzení je již zahlazeno, nelze odtud bez dalšího usuzovat, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr. Tento závěr lze podpořit též poukazem na ustanovení § 416 odst. 1 insolvenčního zákona, jež určuje, že osvobození podle § 414 a 415 se nedotýká peněžitého

trestu nebo jiné majetkové sankce, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, a dále pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti. Jinak řečeno, z ustanovení § 416 odst. 1 insolvenčního zákona plyne, že tomu, aby byl úpadek dlužníka řešen oddlužením, které vyústí (může vyústit) v rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení zbytku dluhů, nebrání ani okolnost, že zde jsou majetkové sankce uloženy dlužníku v trestním řízení pro úmyslný trestný čin (srov. usnesení ze dne 31. 1. 2014, sen. zn. 29 NSČR 8/2012, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2015, pod č. 47).

[6] Skutečnost, že s účinností od 1. 1. 2014 bylo [zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], změněno ustanovení § 395 insolvenčního zákona (a mimo jiné byl vypuštěn text § 395 odst. 3 insolvenčního zákona, když dle poznatků praxe byl příkladný výčet okolností, z nichž bylo lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, obsažený v tomto ustanovení zavádějící – viz důvodová zpráva k označenému zákonu, II. zvláštní část, část první, body 214 a 215), na uplatnitelnosti závěrů obsažených ve shora zmíněných usneseních (z hlediska posouzení podmínek pro přijetí závěru o tom, že dlužník návrhem na povolení oddlužení sledoval nepoctivý záměr) nic nemění (viz důvody usnesení ze dne 29. 6. 2016, sen. zn. 29 NSČR 98/2015).

16. Pro posouzení, zda v poměrech dané věci jsou naplněny předpoklady pro (ne)schválení oddlužení dlužnice [z hlediska existence (ne)poctivého záměru dlužnice], je ve skutkové rovině podstatné, že:

a) Dlužnice v návrhu na povolení oddlužení (vědomě) neuvedla závazky vůči dvěma věřitelům (věřiteli K a společnosti C., s. r. o.) v celkové výši 290 019,07 Kč (cca 40 % z úhrnem přihlášených pohledávek ve výši 745 070,45 Kč), a to z důvodu, že jí třetí osoba (zpracovatel insolvenčního návrhu) „doporučila“ závazek vůči věřiteli K neuvádět. V průběhu insolvenčního řízení ale i tyto pohledávky uznala.

b) Okresní soud v Šumperku usnesením ze dne 11. 2. 2013, č. j. 3 T 31/2012-241, rozhodl, že dlužnice (S. T.), odsouzená trestním příkazem Okresního soudu v Šumperku ze dne 8. 2. 2012, č. j. 3 T 31/2012-230, pro trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 a 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků, je účastna amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013. Podle čl. IV odst. 1 písm. b) rozhodnutí prezidenta o této amnestii se jí promíjí trest odnětí svobody s účinkem, že se dnem 1. 1. 2013 na ni hledí, jako by nebyla odsouzena.

17. Nejvyšší soud především ve shodě se soudem odvolacím zdůrazňuje, že pravomocné odsouzení (dlužnice) pro trestný čin majetkové povahy vskutku není okolností, z níž lze (bez dalšího) dovozovat, že dlužnice podáním návrhu na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr [§ 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona]; to platí tím více, hledí-li se na dlužnici, již byl prominut trest odnětí svobody, jako by nebyla odsouzena (viz v dané věci rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ve spojení s usnesením soudu, který trest uložil v prvním stupni, o tom, že dlužnice je účastna amnestie).

18. Shora uvedený závěr však neznamena, že by soud při rozhodování o (ne)schválení oddlužení nepřihlédl k jednání, kterého se dlužnice dopustila v období před podáním návrhu na oddlužení (do rozhodnutí insolvenčního soudu, respektive odvolacího soudu o tomto návrhu) a které mělo dopad na majetkové poměry dlužnice. Jinými slovy, skutečnost, že dlužnici byl na základě amnestie prezidenta republiky prominut trest (uložený pravomocným rozhodnutím soudu) a že se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena, nedovoluje soudu, aby v této souvislosti nezohlednil (ve skutkové rovině) chování dlužnice, pro které bylo proti ní vedeno trestní stíhání, jež skončilo rozhodnutím, kterým byla uznána vinnou ze spáchání konkrétního skutku.

19. V projednávané věci tak bylo povinností insolvenčního soudu (i soudu odvolacího), aby z hlediska (ne)poctivosti záměru dlužnice při podání návrhu na oddlužení vyhodnotil [vedle skutečnosti, že v insolvenčním návrhu zamlčela závazky (v rozsahu shora uvedeném) vůči dvěma věřitelům, které ale následně (poté, co je tito věřitelé v insolvenčním řízení přihlásili) uznala] též okolnosti popsané ve skutkových větách trestního příkazu (ze dne 8. 2. 2012 – viz č. l. B-24), jakož i další chování dlužnice, pro které byla (dříve) trestně stíhána (viz výrok označeného trestního příkazu o zrušení výroku o trestu dle trestního příkazu Okresního soudu v Šumperku ze dne 30. 9. 2011, sp. zn. 3 T 162/2011). Teprve následně totiž mohl (s přihlédnutím ke všem právně významným skutečnostem, mezi které nepochybně patří i chování dlužnice popsané výše, včetně formy zavinění a četnosti skutků) přijmout závěr o (ne)poctivosti záměru žalované při oddlužení. Rovněž případnou „nápravu“ dlužnice (ve smyslu závěrů R 112/2012) tak měl zvažovat i ve vazbě na charakter a intenzitu jejího předchozího jednání (a potud rozlišovat, zda šlo o jednání „jen“ lehkomyšlné či nezodpovědné, nebo o jednání úmyslné).

20. Na straně druhé, akcentoval-li odvolací soud v tomto směru skutečnost, že věřitelé při schváleném způsobu oddlužení (plněním splátkového kalendáře) obdrží na úhradu svých pohledávek více než při řešení úpadku dlužnice konkursem, přehlédl, že při posuzování (ne)poctivosti záměru dlužnice při oddlužení (a s ohledem na možnost následného postupu podle ustanovení § 414 insolvenčního zákona po splnění schváleného způsobu oddlužení) tato skutečnost jednak není zákonným předpokladem pro schválení oddlužení, jednak může sloužit jen k „dokreslení“ celkových poměrů, v jejichž rámci je jednání dlužnice nezbytné posuzovat.

21. Jelikož odvolací soud (jak je zjevné z odůvodnění dovoláním napadeného usnesení) shora popsaným způsobem otázku (ne)poctivosti záměru dlužnice neposuzoval, zůstalo jeho právní posouzení věci neúplné a tudíž nesprávné. Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

22. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).